

A portrait of Gerard Stroomberg, a middle-aged man with short grey hair, wearing glasses, a dark grey suit jacket, a white shirt, and a blue patterned tie. He is looking directly at the camera with a neutral expression. The background is a blurred outdoor scene with green grass and trees.

Doel: 30% minder microverontreinigingen

Concrete afspraken verbetering waterkwaliteit Rijn

Op 13 februari spraken de landen in het stroomgebied van de Rijn tijdens de Rijnministersconferentie af dat de waterkwaliteit van die rivier moet verbeteren en de lozing van microverontreinigingen (bestrijdingsmiddelen, industriële stoffen en medicijnresten) met 30% moet worden teruggedrongen. Als vertegenwoordiger van de drinkwaterbedrijven die de Rijn als bron gebruiken, is de directeur van RIWA-Rijn, Gerard Stroomberg, blij met dit resultaat. 'Want de drinkwaterbedrijven moeten de laatste jaren steeds meer inspanningen verrichten om schoon en gezond drinkwater te maken – en dat kan en moet écht anders!'

De ministers van Duitsland, Frankrijk, Italië, Liechtenstein, Luxemburg, Oostenrijk, Nederland, Wallonië en Zwitserland spraken in februari in Amsterdam af dat in 2040 de verontreiniging van de Rijn door bestrijdingsmiddelen, industriële stoffen en medicijnresten met 30% moet zijn verminderd. RIWA-Rijn riep in aanloop naar de conferentie de Rijnministers op kwantitatieve reductiedoelstellingen voor deze microverontreinigingen overeen te komen. Dat is nu dus gebeurd. *Zijn de rivierdrinkwaterbedrijven hiermee tevreden?*

Gerard Stroomberg, directeur RIWA-Rijn: 'Ja en nee. Wij hadden ingezet op 70% minder, dus zo gezien hebben we onze zin niet gekregen. Maar we hebben nu wel een mooi gekwantificeerd doel, aan de hand waarvan we de veranderingen kunnen meten. Dat was eerder niet en daar ben ik dus wel blij mee.'

Hoe staat het eigenlijk met de waterkwaliteit in de Rijn?

Stroomberg: 'Wij hebben onlangs een inventarisatie gemaakt over de waterkwaliteit in de afgelopen 20 jaar, ruwweg de looptijd van de Kaderrichtlijn Water. Het laatste Rijnwerkplan dat de oeverstaten in 2000 overeenkwamen voor de periode tot 2020, sprak van 'een verbetering zodat met eenvoudige zuiveringstechnieken drinkwater zou kunnen worden bereid'. Ongeveer uit dezelfde periode stamt artikel 7-3 van de KRW, dat ons beloofde dat met het verbeteren van de waterkwaliteit ook het vereiste niveau van zuivering voor de drinkwaterbereiding zou moeten kunnen afnemen. Helaas bleef het bij een belofte, zonder harde afspraken of kwantificeerbare doelen.'

Zuiveringsopgave-index

'Omdat wij als Rijndrinkwaterbedrijven meer houvast wilden hebben in de discussie over de waterkwaliteit, hebben we een zuiveringsopgave-index ontwikkeld. In het kort hebben we voor alle stof-

fen die we in het Rijnwater aantreffen, de gevonden concentraties bepaald en daar de wettelijke drinkwaternormen van afgetrokken. Het restant is dan de zuiveringsinspanning die de drinkwaterbedrijven moeten doen om schoon en gezond drinkwater te produceren. Deze getallen hebben we per jaar opgeteld om zo tot een integrale zuiveringsopgave-index te komen. En helaas, als je deze indices van 20 jaar naast elkaar zet, zie je geen enkele vermindering van de zuiveringsinspanning. Er zijn wel verschuivingen – sommige stoffen verdwijnen, andere komen juist op – maar over de hele linie is er geen verbetering. In het laatste jaar waarvan we nu resultaten hebben, 2018, komen we méér stoffen tegen dan in 2000, in grotere hoeveelheden. Dat is best verontrustend als je met z'n allen al 20 jaar of langer bezig bent om de waterkwaliteit te verbeteren.'

Stofspecifieke aanpak soms wel effectief

'Het is overigens niet alleen maar slecht nieuws dat we uit onze index kunnen afleiden. Zo zijn stoffen, die in 2000 de hoogte van de index bepaalden, intussen zover afgenomen dat ze niet meer meetellen in de index. Ook probleemstoffen die rond 2005 opkwamen, zoals MTBE, ETBE en diglyme, zijn weer verdwenen. We zien dus dat we met de juiste aandacht wel degelijk in staat zijn om probleemstoffen aan te pakken.'

Wat zijn de grootste bedreigingen voor de kwaliteit van de Rijn, om welke stoffen gaat het vooral?

Stroomberg: 'Naast de aanwezigheid van resten en omzettingproducten van bestrijdingsmiddelen uit de landbouw en particulier gebruik, zien we in onze monitoring vooral industriële stoffen en geneesmiddelen toenemen. Voor geneesmiddelresten heeft dat te maken met een groeiende én vergrijzende bevolking, die steeds meer medicijnen gebruikt.'

De Rijnministersconferentie, 13 februari 2020, Amsterdam.

‘Voor industriële stoffen denken we dat bij vergunningverlening nog te weinig rekening wordt gehouden met de drinkwaterfunctie van de rivier. Dat geldt niet zozeer voor Nederlandse vergunningverleners, maar vooral die stroomopwaarts, in Duitsland. Als een bedrijf vergunning krijgt om een bepaalde stof in de Neckar te lozen, dan zien wij het effect daarvan in de waterkwaliteit in Nederland, zo’n 500, 600 kilometer stroomafwaarts!’

‘In de Nederlandse Immissietoets wordt wel goed rekening gehouden met het drinkwaterbelang. Om die reden proberen we dit instrument als best practice onder de aandacht te brengen bij onze buitenlandse gesprekspartners op het gebied van vergunningverlening.’

Stijgende zuiveringsinspanning

‘Behalve naar de hoeveelheid stoffen die we moeten zuiveren, hebben we ook gekeken naar de moeilijkheidsgraad van de benodigde zuivering. Een belangrijke ontwikkeling hier is dat veel nieuwe stoffen steeds moeilijker te zuiveren zijn. Ze hebben vaak een hogere polariteit, waardoor ze beter wateroplosbaar zijn. Ook zijn ze persistenter in het milieu en breken ze dus moeilijker af. Hierdoor moeten de drinkwaterbedrijven extra moeite doen ze uit het water te zuiveren. Dus zowel de omvang als de intensiteit van de zuive-

ringsinspanning neemt toe, een situatie die ongeveer diametraal tegenover de belofte van de KRW staat. Vandaar onze oproep in de aanloop naar de Rijnministersconferentie van 13 februari om te komen tot harde, meetbare afspraken voor kwaliteitsverbetering. Daarbij hebben wij concreet vijf stoffen aangedragen en een reductiepercentage van 70%.’

Wat heeft de Rijnministersconferentie opgeleverd?

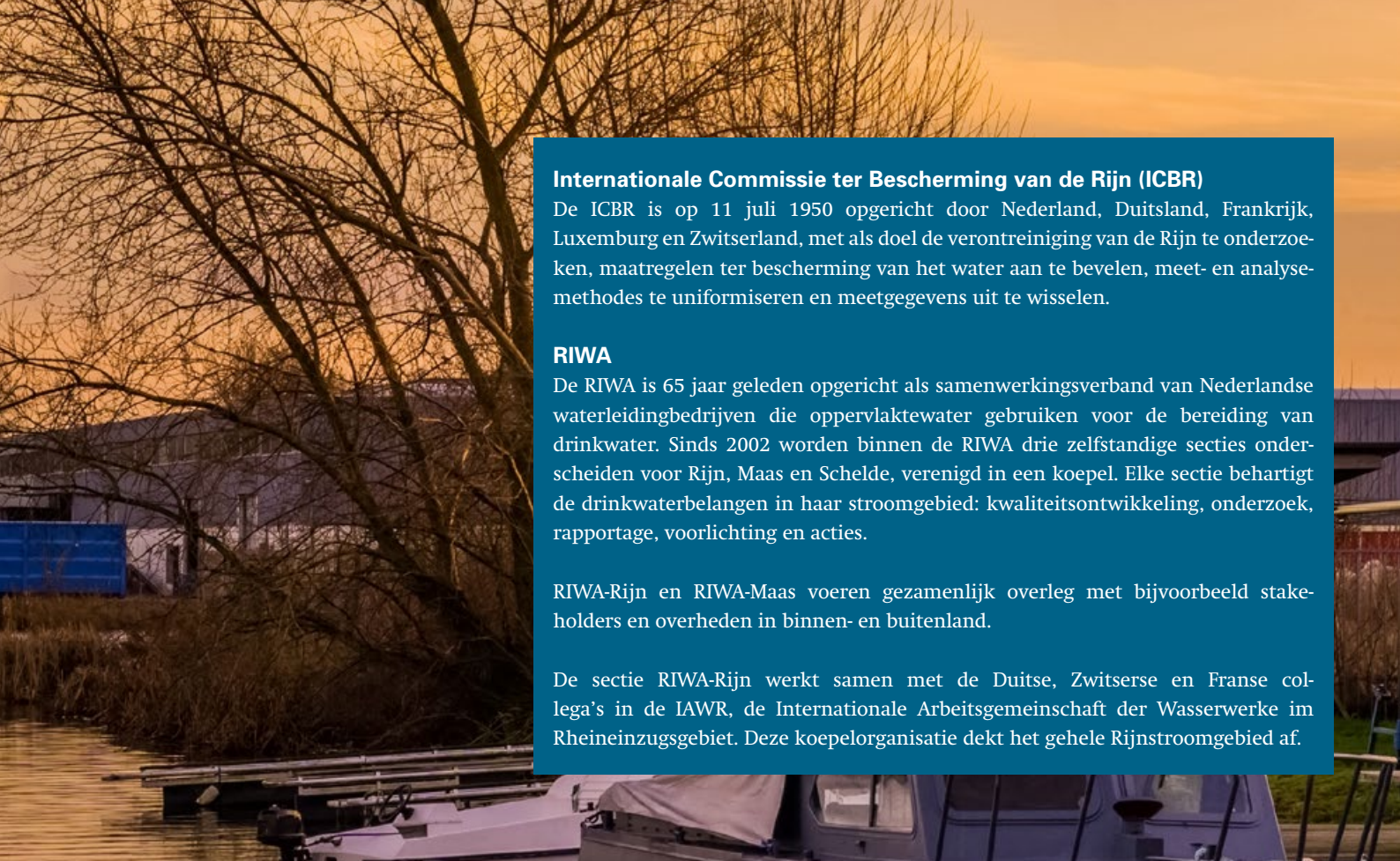
Stroomberg: ‘De Rijnsoeverstaten hebben uiteindelijk afgesproken om de emissies van microverontreinigingen naar het water uit systemen voor de inzameling en behandeling van stedelijk afvalwater, uit de landbouw, de industrie en van het MKB in 2040 in totaal met minstens 30% te verminderen ten opzichte van de periode 2016-2018. Ook moeten emissies teruggebracht worden in overeenstemming met de ambitie op langere termijn om de vervuiling in het gehele Rijnstroomgebied verder te verminderen.’

‘Om de emissiereductie op gezette tijden kwantitatief te kunnen controleren en eventueel het reductiedoel te verhogen, krijgt de Internationale Commissie ter Bescherming van de Rijn (ICBR) de opdracht om voor 2021 een gemeenschappelijk beoordelingssysteem voor de reductie op de eerdergenoemde drie gebieden te ontwikkelen. Ook is afgesproken dat de landen vervolgens elke zes jaar de balans opmaken, en waar nodig het programma aanpassen.’

Waarom is dat belangrijk?

Stroomberg: ‘De bestaande programma’s onder KRW en het Programma Rijn zijn onvoldoende gebleken. Doordat er nu een concreet reductiepercentage is genoemd, kunnen we jaar op jaar bekijken of er voortgang wordt geboekt. Elk jaar dat er nog geen reductie wordt gerealiseerd, betekent dat men meer moet doen in de resterende jaren. En de programma’s kunnen tussentijds ook nog

‘ZUIVERINGSOPGAVE TOONT
NAUWELIJKS VERBETERING
IN 20 JAAR’

Internationale Commissie ter Bescherming van de Rijn (ICBR)

De ICBR is op 11 juli 1950 opgericht door Nederland, Duitsland, Frankrijk, Luxemburg en Zwitserland, met als doel de verontreiniging van de Rijn te onderzoeken, maatregelen ter bescherming van het water aan te bevelen, meet- en analysemethodes te uniformiseren en meetgegevens uit te wisselen.

RIWA

De RIWA is 65 jaar geleden opgericht als samenwerkingsverband van Nederlandse waterleidingbedrijven die oppervlaktewater gebruiken voor de bereiding van drinkwater. Sinds 2002 worden binnen de RIWA drie zelfstandige secties onderscheiden voor Rijn, Maas en Schelde, verenigd in een koepel. Elke sectie behartigt de drinkwaterbelangen in haar stroomgebied: kwaliteitsontwikkeling, onderzoek, rapportage, voorlichting en acties.

RIWA-Rijn en RIWA-Maas voeren gezamenlijk overleg met bijvoorbeeld stakeholders en overheden in binnen- en buitenland.

De sectie RIWA-Rijn werkt samen met de Duitse, Zwitserse en Franse collega's in de IAWR, de Internationale Arbeitsgemeinschaft der Wasserwerke im Rheineinzugsgebiet. Deze koepelorganisatie dekt het gehele Rijnstroomgebied af.

worden aangescherpt. We hebben nu eindelijk kwantificeerbare doelen, waarop de landen kunnen worden aangesproken. Daarbij gaat het uiteindelijk om het treffen van de juiste maatregelen in meer brede zin en niet meer gericht op alleen één stof. Dat zal de algemene waterkwaliteit dus ten goede komen. En met onze zuiveringsopgave-index hebben we nu een instrument in handen om dat resultaat werkelijkheid te zien worden.'

Ook de minister van Infrastructuur en Waterstaat is deze mening toegedaan, getuige haar recente brief aan de Tweede Kamer: 'Voor Nederland is dit een belangrijke afspraak, waar onder meer de Nederlandse drinkwaterbedrijven profijt van zullen hebben, omdat ze daardoor minder hoeven te zuiveren om goed drinkwater te kunnen blijven leveren.'

Wat moet er concreet gebeuren om de afspraak van 30% minder microverontreinigingen om te zetten in acties?

Stroomberg: 'Er is een heel palet aan maatregelen denkbaar. Vooropstaat voor ons een verbeterde vergunningverlening, die rekening houdt met de drinkwaterfunctie van de rivier. Dit geldt vooral voor Duitsland, omdat wij daar het meeste last van ondervinden. Verder zullen afvalwaterzuiveringen moeten worden verbeterd door invoering van een vierde zuiveringsstap.'

'Op het gebied van medicijnen kun je denken aan verbetering van het inzamelen van medicijnresten door de invoering van plaszakken voor het afvangen van contrastmiddelen of het uitbreiden van mogelijkheden voor mensen om hun medicijnresten in te leveren. In de landbouw zal nog meer aandacht moeten worden gegeven aan lokale aanpakken op maat, zoals afspraken over spuitvrije zones, precisie-nozzles (betere spuitdoppen), het juiste moment van het inzetten van bestrijdingsmiddelen, voorkomen van erfafspoeling, enzovoort.'

Wat zou er nog meer moeten gebeuren op het gebied van kwaliteitsverbetering van de Rijn?

Stroomberg: 'Allereerst wil ik zeggen: laten we gewoon beginnen. Dit doel van 30% reductie zal veel inspanning vragen. Bovendien zit in de afspraken al ingebakken dat de lat gaandeweg hoger kan worden gelegd.'

Vergunningverlening moet transparanter

'Tegelijkertijd zien we nog flink wat verbeterpunten als het gaat om vergunningverlening voor industriële lozingen. Het wordt ons momenteel als drinkwatersector erg moeilijk gemaakt om inzicht te krijgen in welke stoffen worden geloosd in de Rijn. Vergunningaanvragen zijn in principe openbaar en zijn dus in te zien voor belanghebbende partijen en burgers. Maar ze worden alleen openbaar gemaakt via de website van de vergunningverlener. En ze zijn alleen in te zien op het kantoor van de vergunningverlener. Kortom: een niet-transparante en omslachtige gang van zaken, die absoluut anders moet en kan.'

Centrale en complete inzage

'Het zou al een enorme verbetering zijn wanneer men industriële vergunningaanvragen centraal en compleet openbaar maakt en ter inzage legt. Eventueel op het kantoor van de ICBR (Internationale Commissie ter Bescherming van de Rijn) in Koblenz, maar liever nog digitaal. Op die manier kunnen ook de Nederlandse drinkwaterbedrijven op een efficiënte manier een zinvolle bijdrage leveren aan een verbeterde vergunningspraktijk. Helaas zijn hierover nog geen afspraken gemaakt. RIWA-Rijn zal dit onderwerp daarom opnemen in ons jaarrapport en zeker ook agenderen in komende overleggen met de ICBR.'